

GLAS

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA ZA GORENJSKO

PRED PETIM LETNIM OBCNIM ZBOROM OSS KRANJ

Ne samo proizvajalec - temveč tudi upravljalec

Ob petem letnem občnem zboru Okrajnega sindikalnega sveta Kranj, ki bo v sredo, objavljamo nekaj ugotovitev in problemov s področja delavskega samoupravljanja. Material smo povzeli po poročilu, ki ga je za občni zbor pripravil OSS Kranj.

Spremembe v našem družbeno-ekonomskem sistemu so omogočile tudi intenzivnejše delo samoupravnih organov v podjetjih in ustvarile nove pogoje za hitrejši in aktivnejši razvoj socialističnih družbenih odnosov v delovnih kolektivih. Pravice proizvajalcev se spričo sproščene delitve dohodka širijo, povečava se njihova materialni interes in sproščajo se družbene in politične odgovornosti. Delovni kolektivi postajajo samostojnejši in odgovornejši nosilci celotnega ekonomskega in družbenega razvoja. Njihove materialne možnosti so odvisne predvsem od rezultatov lastnega dela in od uspešnosti družbenega upravljanja nasploh.

V zadnjem času je število delavskih svetov zelo poraslo. Zelo pomembno ta ugotovitev potrjuje dejstvo, da proizvajalci hočejo aktivno sodelovati pri vseh razpravah o delu in razvoju podjetja. Zaradi povečanja števila obratnih delavskih svetov smo v upravljanje pritegnili širši krog direktnih proizvajalcev, ki sedaj niso samo proizvajalci, temveč tudi upravljaleci. Danes sodeluje na Gorenj-

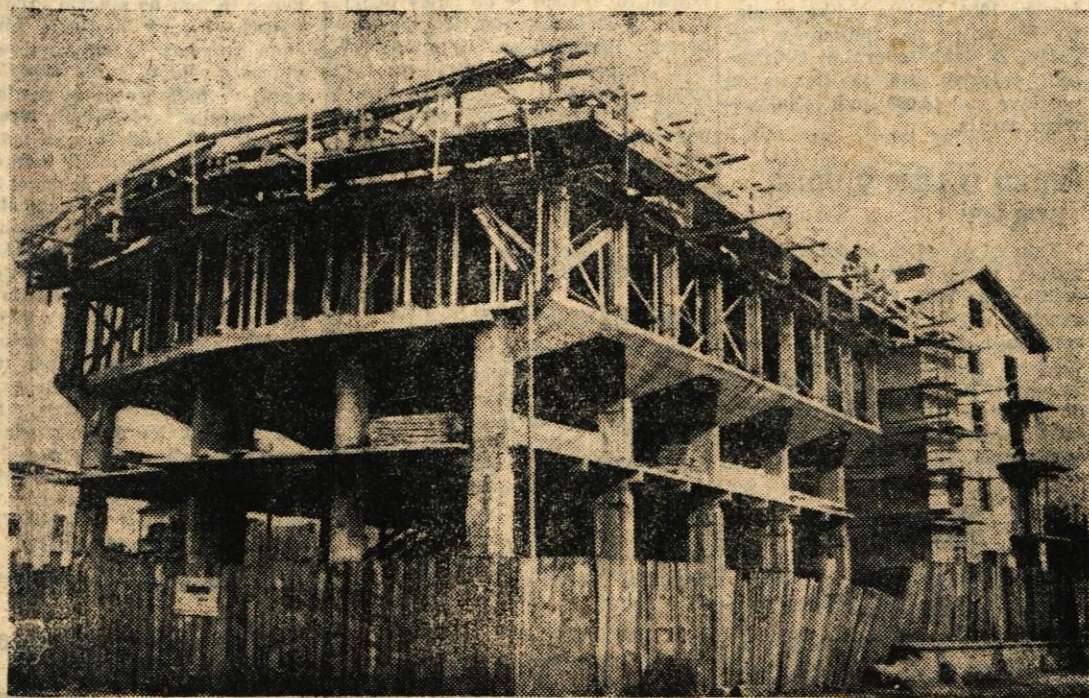
skem v organih upravljanja približno pet tisoč članov kolektivov. S tem smo torej dokaj uspešno zaorali ledino nadaljnje decentralizacije delavskega samoupravljanja.

Vedno uspešneje se uveljavljajo tudi sveti proizvajalcev posameznih proizvodnih enot. Ti opravljajo pomembne naloge popolnoma v redu. Materialna sredstva, o katerih so odločali prvi direktni proizvajalci, so uporabljena racionalno.

Delavsko samoupravljanje je

dobilo tudi močnejšo materialno osnovo. Obratni delavski sveti posameznih podjetij že samostojno odločajo v okviru zakonskih predpisov. Danes že imamo v nekaterih podjetjih obratne delavske svete, ki ne samo razpravljajo, temveč tudi odločajo. Iz tega lahko sklepamo, da je tudi direktni proizvajalec sposoben družbeno in ekonomsko usmerjati ter voditi kolektiv.

V letu 1965 so imeli centralni delavski sveti v jeseniški občini 217, v kranjski 571, v radovljiški 214, v škofjeljski 226 in tržiški občini 152 sej; skupno torej 1370 sej delavskih svetov. Delavski sveti so imeli tudi 249 sestankov s kolektivi.

Novo poslopje Narodne banke v Kranju med gradnjo

Z ZBORA KOMUNISTOV »PEKO« TRŽIČ

Osnovni problemi

SUROVINE - PRODAJA - ZALOGA

ČEVLIARSKA INDUSTRIJA IMA NAJVEČJE PROBLEME ZARADI SUROVIN - V PRVEM POLLETJU POD PLANOM - KLJUB PROIZVODNIM TEZAVAM NARAŠČAJO ZALOGE

V prvem polletju je ostal delovni kolektiv Peko Tržič pod planom. Čeprav je v tem času proizvedel 65.577 parov čevljev več kot v istem obdobju lani, je vendar zaostal za družbeno obvezo kar za 14.200 parov. Odnos med proizvodnjo in planom pa se tudi v mesecih po polletnem obračunu ni bistveno spremenil. Res je sicer, da se je osebni dohodek v primerjavi s lanskim letom povečal letos za 17 odstotkov, vendar pa tudi to dejstvo spričo zastojev v proizvodnji nikakor ne zadovoljuje.

Vzrokov za takšno stanje je več. Problem je nabava surovin, priprava dela in pa seveda tudi prodaja obutve. Spričo nekaterih novih obratov čevljarstva industrije je postalo tržišče bolj ali manj zasičeno. Računi v »Peko« pa kažejo, da so proizvodnjo povečali letos v prvem polletju v primerjavi z lani za 13 odstotkov, medtem ko se je v istem času prodaja povečala le za 9,75 odstotka.

Kljub proizvodnim težavam se torej povečujejo tudi zaloge, zaradi česar v podjetju nastaja tudi problem obratnih sredstev.

O vseh teh težavah je pred dnevi razpravljal zbor komunistov v »Peko« Tržič, posamezniki pa so v razpravi konkretno pokazali na največje težave, ki bi jih bilo treba odpraviti, če bi hoteli pro-

blem proizvodnje v prihodnje zadovoljivo rešiti.

Stane Bodaj iz montažnega oddelka je v razpravi poudaril, da je problem zastoj v proizvodnji predvsem zaradi nepravilne dobave surovin. Zaradi tega večkrat nekateri stroji stojijo. Pomanjkanje surovin je občuten v montažnih oddelkih tako zaradi zgorjenih kož kot tudi zaradi podplatega usnja. Proizvodnja je bila v njegovem oddelku samo v sredo, 13. septembra, za 1303 pare čevljev pod planom!

Naslednji diskutant Albin Ličan je v razpravi skušal obrazložiti problem nabave surovin. - Medtem ko so v »Peko« povečali po-

trebo po gumijevih podplatih od laniških 32.000 parov na 52.000 parov letos, se je že maja pokazala ta številka tudi precejšnja. Pokazalo se je, da bi letos potrebovali 87.000 parov podplatov. Zagotoviti bi bilo torej treba 35.000 parov več, kot je bilo prvotno predvideno. Naša tovrstna industrija pa se nima za domače potrebe tistih zmogljivosti, da bi lahko krila te potrebe. Pravzaprav zmogljivosti bi zadoščale, je poudaril tov. Ličan, če bi posameznik podjetja najprej zadostila podjetjem domače čevljarstva industrije in šele potem iskala tržišče v inozemstvu. Dogaja pa se obratno; domači čevljarški industriji ostane tisto, kar ostane kot višek blaga, ki je namenjeno izvozu.

»Kaj pa kvaliteta naše obutve?« je začel v razpravi Franc Porenča. »Menim, da imamo preveč izdelkov B in C kvalitete. Z boljše obutvijo bi prav gotovo na trgu ne imeli toliko problemov.« - Glede tega vprašanja ga je podprl tudi tov. Peharč.

V razpravo na to vprašanje je nato posegel Milan Zupan iz nabavnega sektorja. »Osnovni problem za čevljarstvo industrijo, predvsem pa še za »Peko«, je usnjarska industrija. Razen tega, da je prav pri nas proizvodnja močno odvisna od debelin posameznih zgornjih kož in podplatin usnj, je še večji problem njihova kvaliteta. Usnjarne nam najkvalitetnejših izdelkov skoraj ne dobavljajo (spet je v ospredju izvoz), temveč le usnje II., III. in nižjih kvalitet. Torej smo se znašli v verižni reakciji, zaradi katere utrpeli največ škode naš čevljar. Odvisni smo od tistega, kar dobimo in še takrat je vprašanje, koliko dobimo. Zaradi tega pride do zastojev v proizvodnji, zaradi slabših surovin pa tudi do zastojev na posameznih strojih. Škoda, ki nastane, gre torej na račun posameznih ekonomskih enot in seveda posameznikov v teh enotah. Po mojem mišljenju bo problem čevljarstva industrije rešen šele takrat, ko bosta vsestransko vsklajeni čevljarstva in usnjarska industrija.«

Razen tega je tov. Zupan opozoril tudi na vprašanje rednega plačevanja računov dobaviteljem usnja. - To pa je večkrat težko

»Peko« ima precej neporavnanih računov, ker manjka obratnih sredstev, medtem ko je denar vložen v zalogah končnih proizvodov.

V razpravi je tudi Drago Dolinar ugotovil škodljiv odnos za podjetje med prodajo in proizvodnjo. »Zaloge pa so večje, kot so bile, precej na račun nepravilne dobave surovin. Ker ima obutev tipičen sezonski značaj, je toliko pomembnejše, kdaj pride na trg takšen ali drugačen čevljev. Posebne težave vsiljuje tudi moda. Potrošniki imajo vedno večje zahteve. Pred nekako tremi leti peta za ženski čevljev se ni bila nikakršen problem. Z nisko, srednjo in visoko peto, je bilo modi zadoščeno. Sedaj pa se med temi petami že komaj znajdeš in to je vsekakor tudi precejšen problem za serijsko proizvodnjo. Leto pa je spričo več novih čevljarških podjetij še toliko večji, saj je letos na trgu 50 odstotkov več obutve, kot je bilo lani.«

Razprava je torej pokazala, da bodo morali v »Peko«, v prihodnje bolj skrbeti za smotnejšo proizvodnjo in da bodo morali spričo tega, ker so med usnjarsko in čevljarstvo industrijo še vedno neuravnovešeni odnosi, vsaj začasno okrepiti komercialni in nabavni sektor.

F. Fajon

DANES PRISPE V KRANJ POLJSKA SINDIKALNA DELEGACIJA

Danes dopoldne bo prispela v Kranj sindikalna delegacija Centralnega sveta Zveze sindikatov Poljske. Poljska sindikalna delegacija bo z našimi predstavniki izmenjala nekatere misli o družbeno politični ureditvi

V tem tednu je pričakovati še nadalje lepo in toplo vreme.

Seja predsedstva občinskega sindikalnega sveta na Jesenicah

Ugodni rezultati gospodarjenja

NA JESENICAH SE VEDNO PROBLEM, KAKO ZAPOSLOITI ŽENE

Na zadnji seji predsedstva Občinskega sindikalnega sveta na Jesenicah so med drugim govorili o rezultatih polletnega gospodarjenja podjetij na območju jeseniške občine. Seja predsedstva je bila hkrati tudi priprava na bližji plenum, ki bo v petek, 23. septembra; ob tej priložnosti bodo govorili o polletnem gospodarjenju ter o tem izdelali tudi zaključke.

Kot so ugotovili na seji, so rezultati polletnega gospodarjenja v podjetjih jeseniške občine pozitivni. Tako lahko računajo, da bodo družbeni načrt do konca leta izpolnili.

Na seji so govorili tudi o delitvi osebnih dohodkov in čistega dohodka. Doslej je pravilnik o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov v jeseniški občini izdelalo le trgovsko podjetje »Universal«. V jeseniški Železarni pa je že zelo jasna slika, kako bo izgledal novi pravilnik o delitvi

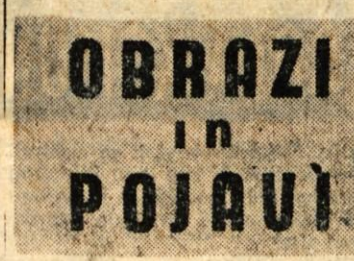
čistega dohodka in osebnih dohodkov. Seveda tudi v drugih podjetjih jeseniške komunne že aktivno razpravljajo o novih pravilih o delitvi dohodka. Ponekod o tem govorijo že na kolektivnih sestankih, in sicer predvsem v obratnih in trgovskih podjetjih.

Kot je bilo moč opaziti iz razprave članov predsedstva občinskega sindikalnega sveta na Jesenicah, gostinska podjetja v zgornjesavski dolini sploh še nimajo nagrajevanja po učinku, niti nimajo gospodarjenja urejenega

po ekonomskih enotah in podobno. Seveda je stališče predsedstva občinskega sindikalnega sveta na Jesenicah, da se kar najbolj pospeši izdelavo pravilnikov o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov po podjetjih v jeseniški občini.

Precej so na seji analizirali tudi zaposlovanje v jeseniški občini in ugotovili, da je to v skladu z družbenim načrtom realizirano v I. polletju 97,27 odstotka. V jeseniški občini je od 25.778 prebivalcev vseh zaposlenih 13.899 prebivalcev. Od tega industrija zaposluje 8960 delavcev. V jeseniški občini je še vedno problem, kako zaposliti žene. Sedaj je od 12.557 žena v jeseniški občini zaposleno le 3134. Na zaposlitev čaka trenutno 143 žena. Zato je predsedstvo občinskega sindikalnega sveta na Jesenicah mnenja, da bi čimprej ustanovili na Jesenicah šolo za medicinske sestre in gospodinjstvo šolo. Namreč v jeseniški občini prav v gostinstvu in zdravstvu primanjkuje delavk. Na ta način bi rešili dva problema: zapolnili bi vrzel pomanjkanja delavk v gostinstvu in zdravstvu in zaposlili še več žena.

M. Zivkovič

Boljši gostje in uboga raja

Kaj se res še danes delimo na kaste, na boljše in slabše ljudi? Mislim, da ne! Toda to je samo moje mišljenje, nekateri mislijo še vedno drugače. Priznam, on ima avtomobil, doma morda celo televizijski aparat, v omari pa mu vise tri ali štiri lepe obleke,

Jaz se z vsem tem ne morem pohvaliti. Imam samo... Ah, kaj bi pripovedoval, vendar mislim, da sem prav tako človek, prav tako pod kožo krvav, kakor on.

Lukež sedi na seji in razmišlja. Nič ne nasprotuje, da bi tudi v njegovem kraju imeli nosače, ki bi potnikom pomagali prenašati

za boljše goste, tako misli Lukež. Če bi bil on, Lukež, upravnik hotela, bi vsakemu, ki bi prosil za sobo, odgovoril, da je vse zasedeno. Toda tak odgovor bi dobil le tisti, ki ne bi imel lepo zlikanih hlač, elegantno zategnjene kravate in kar je glavno - če ne bi govoril po kranjsko.

Tako je Lukež premišljeval na seji in ko je prosil za besedo, je v svojem govoru stalno ponavljal - »boljši gostje in uboga raja«. Nekateri so se mu čudili; ne njemu, temveč njegovi zastareli miselnosti. Le prežudno so namreč odmevale besede - boljši gostje in uboga raja.

n-k

POSLEDNJA IZMENA

Kranj - V sredo, 13. septembra, se je na Gorenjsko vrnila zadnja letošnja skupina otrok, ki je tri tedne letovala na otoku Stenjak pri Pulji. V skupini je bilo 139 zdravstveno šibkih otrok, ki so se zagoreli in nasmejani vrnili v svoje domove. Mnogi so pridočili na teži tudi po več kilogramov, saj je priljubljeni upravnik Stenjaka Josip Pokota, gorenjskim otrokom dobro poznan pod imenom »BARBO«, marljivo skrbel, da so bili njihovi želodčki vedno polni. Otroke so vodili tudi izkušeni prosvetni delavci in voditelji.

Na Stenjaku je letos letovalo okoli 830 otrok iz raznih krajev Gorenjske, ki so se zvrstili v 5 izmenah.

PRI MALIČI

Foto: F. Berjan

NOVO SNIDENJE

Pred sedmimi leti - 19. septembra 1954, je bila velika proslava Slovenije na Ostružnem pri Celju...

PRED 19 LETI V UDIN BORSTU

Kokrški odred se je poleti l. 1942 močno okrepil. Prvič je važivel junija tega leta...

Nesreče

PREHITEVAL JE NA OVINKU

Številne nesreče, ki jih dan za dnem beleži naša prometna kronika, in ki se pogosto končujejo s tragičnim epilogoem...

To pot - v petek, 15. septembra, nekaj čez deseto uro dopoldne - je prišlo do prometne nesreče na cesti I. reda, 2 kilometra od Kranja...

POGOVOR S POTNICO NA OVINKU

Kranj, 17. sept. (Z. T.) - Danes je prišlo v Skofjo Loko na Poljanski cesti do prometne nesreče med motoristom L. T. in voznikom vpreznega voza V. K. - Do nesreče je prišlo po krivdi motorista...

Ivan Bertoneelj-Johan

Ob 25-letnici tekstilne stavke

TEKSTILNA ZADRUGA OTOČE

(Nadaljevanje in konec)

V drugi polovici leta 1942 je bil postavljen za nemškega komisarja zadruga Slavko Lukančič, ki pa je bil sodelavec Gestapa...

obkolilo gozdove Udin Boršta in začelo prodirati z vseh strani v notranjost. Prišlo je do bojev med njimi in II. bataljonom Kokrškega odreda...

ZASLUŽENO IME

Dne 19. septembra 1943 so se po osmih dnevih obleganja predali vsi belogardisti v utrjeni sovražni postojanki v turjaškem gradu. Prešernova brigada, ki je v teh bojih sodelovala z velikim uspehom...

II. zlet Ljudske tehnike Gorenjske

Ljudski tehniko svoje mesto

Radovljica, 17. septembra - Zvečeraj se je z otvoritvijo razstave gorenjskih fotoamaterjev pričela tu velika manifestacija ene od najmožnejših organizacij na Gorenjskem - zlet Ljudske tehnike okraja Kranj...

HUDA PROMETNA NESREČA

Kranj, 17. sept. (Z. T.) - Danes ob 12.30 je prišlo do hude prometne nesreče na cesti I. reda med Kranjem in Ljubljano. Nesreča se je zgodila na pregledni cesti na Jercpi. Vzroka nesreče ni bilo mogoče ugotoviti...

Alpeškega letalskega centra iz Lesc.

Vse udeležence zleta je po komandni povorici v imenu organizatorjev pozdravil pokrovitelj, tovariš Frane Jare, predsednik Obč. ljudskega odbora Radovljica. Na svečani tribuni smo opazili tudi predsednika Okrajnega odbora SZDL Kranj, tovariša Marjina Koširja...

Hokejska tekma v Ljubljani

Triglav : Slovan 3:1 (1:1)

Ljubljana, 17. sept. - Tekma slovenske conke lige, igrišče Slovana na Kodeljevem, vreme senčno, teren ugoden za igro, gledalcev v 1000. Sodnik Legat iz Maribora (nemogoče). Šlovi sta nastopila takole: SLOVAN: Zabišek, Zizek, Povše, Gruden, Betič, Limo, Oplotnik, Cuban, More, Elamer, Zdravkovič...

sednik Glavnega odbora LT Slovenije in član republiškega izvršnega sveta, tov. Milko Goršič iz Ljubljane. - Po končanem slavlju so udeleženci II. gorenjskega zleta poslali podravno brzojavko tov. Francu Leskošku-Luki, predsedniku Zveznega odbora Ljudske tehnike Jugoslavije.

Kasneje so se člani avto-moto društev pomerili v spretnostni vožnji na Linhartovem tgu, pignirli so s skiroji tekmovali na 100-metroki stezi, brodarji so pokazali osnove veslanja na Savi, radioamaterji so iskali "slisice", modelarji pa so preizkusili svoje modele na letališču v Lescah...

lige samo, da je Triglav to pričakoval, Slovan pa ne. Lahko bi rekli še to, da je Triglav zaigral za svoj renome dobro, Slovan pa slabo. Posebno poglavje tekme pa je bil sodnik, ki za lahke oznamo kot najsilabvega moža na igrišču. Dovolil si je zamižati pri očitni enajstmetrovki v korist Triglava, nato Kranjčanom razveljavil gol, ki ga je dosegel Norčić...

spet opomogla, je začeto delo nadaljevala skupaj s SKOJ, Ljudsko mladino in Osvobodilno fronto, na žalost pa je izgubila najboljše mladinske aktiviste. Delo je teklo normalno naprej, in sicer gredke zveze preko Save, in tudi vseh drugih nalog, ki so se pred njo postavljale do nemške kapitulacije v maju 1945.

V prvih dneh maja 1945 so se skozi Otoče po železnici umikali veliki transporti nemške vojske, policije in gestapa. Vsa proga od vodili čez most partizane in aktiviste. Čez most so nekajkrat pripeljali tudi celo četo ali bataljon, predvsem pa so prepeljali mnogo novih mobilizirancev, ki so jih pošiljali z leve strani Save v priložne brigade...

Okoli 10. maja se je pojavila nenadoma na Posavcu večja partizanska enota, ki so jo nazivali 4. hercegovačka brigada. Stopila je v stik s partizansko organizacijo v Otočah. Ta je preko svojih članov prenesla nemškemu transportu

Brazilsko premirje

Politične stranke so storile vse, da se prepreči vojna diktatura, niso pa privoščile zmage podpredsedniku Goulartu. Rešitev iz krize so sprejeli vsi, politične stranke, Goulart in vojska, toda z očitnimi znaki razočaranja in nezadovoljstva. Vojska je nezadovoljna sprčo dejstva, da je Goulart uspel doseči, kar je želel, stranke so nezadovoljne, ker uvajanje parlamentarnega sistema prinaša s seboj razdobje nestabilne države...

Druga nerešena uganka je, kam se bo brazilsko politika v novih okoliščinah obrnila in kakšne spremembe se obetajo. Goulart ni navdušen za nadaljevanje Quadrosove politične smeri, kajti že v sedmih mesecih skupnega dela se je pokazalo, da sta imela vrsto različnih gledanj, zlasti v notranji

politiki. Sicer pa so Goulartu z ustavnimi spremembami »skrajšali peruti«, tako da bo njegovo vplivanje na politično smer popolnoma omejeno. To pa je za politično desnico v Braziliji važno, ker vidijo v tem zagotovilo, da se Quadrosov poskus ne bo ponovil.

Vlada, ki so v njej zastopane vse politične skupine, ki so pomagale zadušiti vojni puč, je v svoji usmerjenosti in v političnem programu tudi pripravljena na popuščanje. Vsi znaki kažejo, da ne gre za navadno zamenjavo osebnosti, Zlati, ker so v Beli hiši pohiteli z navdušenjem, kako zadovoljni so z izbiro osebnosti v novi vladi. - Status quo je izbran v tistih nedeljih, ki jih je postavila Quadrosova uprava v posledu neodvisne zunanje politike.

V osnovnem vprašanju glede usode nove vlade se vsi strinjajo. Vek nove vlade bo sprejel različnih gledanj dokaj kratak. Proje ali slej bo po mnenju poznavalcev brazilskih političnih razmer moralo priti do novega odmerjanja sil.

TE DNI PO SUETU

ODGOVOR KENNEDYJA - Predsednik ZDA Kennedy je odgovoril na pismo udeležencev beograjske konference, ki sta mu na izročila dr. Suharno in Keita. Predsednik ZDA izraža pripravljenost za pogajanja s Sovjetsko zvezo, meni pa, da bi morala biti pogajanja skrbno pripravljena. Naša politika je bila in ostane še naprej iskanje načina za rešitev naših problemov z drugimi na miroljubnem načinu.

Kennedy se je tudi izrekel za udeležbo neangajiranih držav pri bodočih pogajanjih o razorožitvi.

HUDI BOH V KATANGI - Čembejeve čete so napadle z letali in tanki odrede in oporišča sil OZN širom po vsej Katangi. V boju so poslali na stotine dobro oboroženih katanski vojakov. Odred katanskega orožništva se obkolilo kakih 150 vojakov iz sestava sil OZN v Jadotvillu.

V Elisabethvillu so se nadaljevali policijski boji. Poročila pravijo, da se Čembejevi odredi umikajo.

Po izjavi predstavnika OZN v Katangi O'Briena bi boji s katanskimi četami za prenehali, če jih ne bi vodili evropski oficirji. Okrepitev četam v Katangi so že na poti iz Leopoldvillea.

POSEDBE NA JASI ADI - Posebno sodišče na Jasi Adi, ki je sodilo 600 članom režima bivšega turškega predsednika Menderesa, je izreklo dvanajst smrtnih obsodb. Sodišče je tudi obsodilo 15 obtožencev na dosmrtno ječo. Po časni turški ustavi so razsodba dokončne. Smrtno kazni pa mora potrditi Odbor nacionalne enotnosti.

IRAK ODSOTEN - Na zasedanju sveta Arabske lige, kjer so razpravljali o ureditvi kuvalteškega vprašanja in poravnavi spora med Kuwaitom in Irakom, ni bil navzoč zastopnik Iraka.

VEČ SAMOSTOJNOSTI REPUBLIKAM - Pravda je objavila članek predsednika vlade Turkmenske SSR Analijeva, ki se zavzema za nadaljnjo razširitev pravic zvezni republik. Avtor piše, da je napočil čas, ko lahko republiški kadri samostojno rešujejo številna vprašanja na osnovi splošnih zveznih zakonov.

STAVKA V GANI - Stavka pristaniških delavcev in železničarjev v Luki Tkoradi se nadaljuje. Delavci se niso odzvali na pozivom vlade, naj se vrnejo na delo. V Luki še vedno stoji več tovornih ladij, ki bi jih bilo treba raztovoriti. Vlada je včeraj uvedla poljejsko uro v mestu.

TUNIZIJI NE BODO POPUSTILI - Po vesteh iz tunizijskih virov se je predsednik tunizijske republike Habib Burgiba sestel s člani časne alžirske vlade. Tunizijski predsednik je v nekem intervjuju izjavil, da je zadnja francoska nota o Bizerti, ki so jo izročili tunizijski vladni neoprejemljiva. Francoska vlada je v noti sporočila, da ne bo obdržala samo vojskega oporišča, ampak da je »priročila obrambni tudi vojske položaje ob prekopu v samem mestu Bizerti. Burgiba je izjavil, da nove francoske zahteve kažejo, da Francija še ni spoznala, kako trdno je Tunizija odločena, da ponovno prime za orožje, če se francoske čete ne bodo umaknile v pametnem roku.

ŠOLA KOMUNISTOV - REVOLUCIONARJEV

galo. Cilko Grobovšek so aretirali belogardisti. V tem času je naprejška kontrola zelo stroga in so skozi Otoče stalno prihajale nemške patrolje. V jeseni 1944 so zaradi kompromitiranosti morale Vera Dežman, Mari Dežman in druge iti v ilegalo. Cilko Grobovšek so aretirali belogardisti. V tem času je naprejška kontrola zelo stroga in so skozi Otoče stalno prihajale nemške patrolje.

Nemci pa so jim seveda tudi odgovorjali. Borba je trajala dve do tri ure. Obratni protori zadruga so bili ravno v središču najhujšega ognja, zato so bili s topovskimi krogli večkrat prelučnani in tako precej poškodovani. Partizani so nato prodri preko otoškega mostu in se začeli pomikati proti postaji, ki so jo z jurijem tudi zavzeli. V tem boju, ki je bil zelo srdit, je padlo preko 30 nemških vojakov. Ko so Nemci začutili premoč brigade, so zapustili transport in se začeli umikati ob železniški progi in Savi proti Radovljici. Med okupacijo zadruga ni na-

predovala. Morala se je podrediti vsem ukrepom okupatorja. Aktivisti, ki so ostali v zadrugi, pa so odgnali kljub težavnim pogojem pomembno vlogo pri krepitvi narodnoosvobodilnega gibanja in partizanske vojske na tem področju. V narodnoosvobodilni borbi je padlo 12 članov zadruga. Po osvoboditvi so se preživeli člani ponovno vključili v delo. Prizadevali so se, da bi doprinesli k umvelji delež k obnovi in zgraditvi nove Jugoslavije in da bi zadruga izpolnila obveznosti, ki jih zahteva novi čas. Kmalu so odkupili še 15 strojev in s tem maksimalno izkoristili razpoložljivi obratni prostor. Zadruga je uspešno napredovala, toda sedaj z mnogo večjimi zmogljivostmi. Naš družbeni razvoj in naša gospodarske moči je naravkoval, da je zadruga na nem obnem skoru, 11. aprila 1954, sprejela sklep o prenehanju zadrugaškega delovanja. Takoj nato so iz teh sredstev ustanovili socialistično podjetje z imenom Tralnica Otoče. Ob tej priliki je bilo preneseno na novo podjetje 22 milijonov dinarjev. Kot socialistični obrat je Tralnica uspešno delovala naprej. Delavski svet, ki je bil takoj izvoljen, je začel z razpoložljivimi sredstvi graditi nove obratne prostore in jih kaj kmalu v grobnih

(Nadaljevanje na 4. strani)

Na igrišču v Podbrezjah

(M. S.) — Ne dolgo tega smo se peljali z avtom iz Radovljice proti Kranju in opazili ob gozdičku v Podbrezjah večjo skupino otrok, ki so se veselo igrali. Največ jih je bilo okoli gugalnic, nekateri pa so se lovili ali drugače zabavali. Ker o igrišču v Podbrezjah še nismo pisali, smo se namenili, da to storimo ob tej priložnosti.

Veseli deklici na gugalnic

Lojze Zupanec

Studenec smeti

To se je zgodilo takrat, ko so na Ratitovcu še živele gorske vile. Vile pogorkinje so se skrivale pred pastirji in drvarji, le ponoči so prihajale v dolino, kjer so pasle svoje ovce. Vilinske ovce pa niso bile bele, ampak rdeče ko jutranja zarja. Zato so tudi kmetje v podratitovskih vaseh mislili, da nad Ratitovcem žari jutranja zarja, kadar so na vrhah in pečinah ležale rdeče ovce. V debri pod Ratitovcem pa je studenec, kamor so hodile vilinske ovce pit. Pri tem studencu pa so si gasili žejno tudi ratitovski drvarji, pastirji in njihove ovce. In vse je bilo dobro in tudi vilam prav, dokler pastirji niso pričeli ovnom-vodnikom obešati zvoncev okrog vratu, da bi jim črede ne zale v prepadu. Zvonjenja ovčjih zvoncev pa vile niso marale. Zatiškale so si ušesa pred nadležnimi zvonci, dokler se niso pastirjem maščevali. Nekoga dne je najmlajša in najlepša vila vrgla en sam zlati las v studenec. In ko so pod ve-

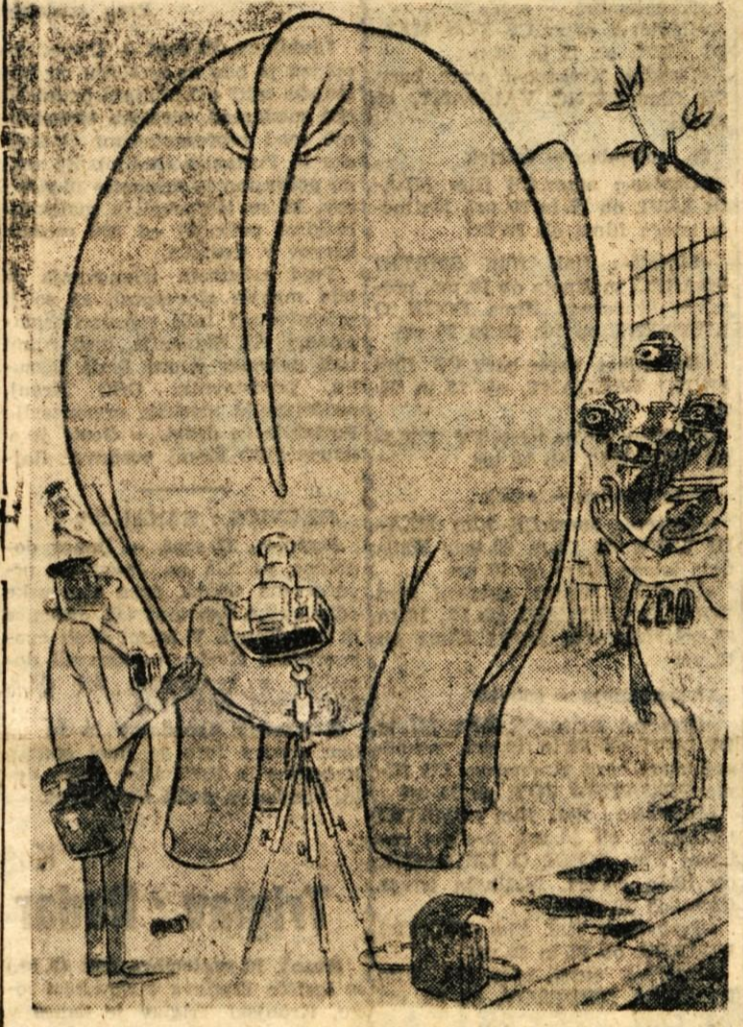
čer pastirji prignali svoje ovce pit, so najprej pili iz studenca ovni z zvonci. Niso se še napili, ko so že poginili, ker so pili iz studenca smrti. Prestrašeni pastirji so potlej ovčje črede nagnali v ovčnjake, da bi jih ubranili smrti. Tako so uboge ovce posledje trpele žejo. Potlej je sredi vročega sončnega dne mlad drvar pustil delo v hosti in se napotil k studencu, da bi se napil mrzle vode. Ze se je sklonil nad studenec, da bi pil, ko je zagledal kačo, ovito okrog drevesa. V to kačo pa se je spremenila vila, ki se je okrog dobla ovila, da bi videla, kako poginjajo ovni z zvonci. Drvar je bil usmiljenega srca in kačo ni ubil, kar bi vsakdo storil. Vzel je palico, jo zdrazil z drevesa in govoril: »Vsaka žival rada živi, pa živi še ti!« Kača se je odvila z dobla in se splazila k studencu, da bi pila. Ker pa se je drvarju zagumel, da bi se odžejal pri studencu, kjer pije kača, je zamrmral:

Moja mamica je šla v partizane 1944. leta, ko je bila stara 19 let. Tedaj je v vas prihrumela sovražna vojska in začela požigati. V enem samem popoldnevu je sežgala 48 hiš. Nekaj ljudi so odgnali nekaj pa umorili. Mamica in vsi njeni so zbežali k partizanom. Pri stari mami so imeli namreč skladišče živil za partizane in so bili vsi vključeni v organizacijo OF. zato so morali takoj v hosto. Mamica je ostala 14 dni v brigadi Miha Bračiča. Vsi ostali so si poiskali zavetje drugje. V tem času so se borili okoli vasi Planine in v Kamniških planinah. V partizanih je mamica preživela veliko težkih dni. Posebno hudo je bilo pozimi, ko je bilo zelo mrzlo, a vseeno pravi, da je bilo zelo lepo. Njeno partizansko ime je bilo Anica. Pravi, da je imela dobre in hrabre tovariše. Po neki hudi borbi je bila 1945 ujeta in odpeljana v celtske zapore. Od tam ni imela prilike, da bi pobegnila. Ostala je do konca vojne. Danes se rada spominja na partizanska leta in velikokrat kaj pove. Z bratom jo zelo rada poslušava.

Moja mamica partizanka

Moja mamica je šla v partizane 1944. leta, ko je bila stara 19 let. Tedaj je v vas prihrumela sovražna vojska in začela požigati. V enem samem popoldnevu je sežgala 48 hiš. Nekaj ljudi so odgnali nekaj pa umorili. Mamica in vsi njeni so zbežali k partizanom. Pri stari mami so imeli namreč skladišče živil za partizane in so bili vsi vključeni v organizacijo OF. zato so morali takoj v hosto. Mamica je ostala 14 dni v brigadi Miha Bračiča. Vsi ostali so si poiskali zavetje drugje. V tem času so se borili okoli vasi Planine in v Kamniških planinah. V partizanih je mamica preživela veliko težkih dni. Posebno hudo je bilo pozimi, ko je bilo zelo mrzlo, a vseeno pravi, da je bilo zelo lepo. Njeno partizansko ime je bilo Anica. Pravi, da je imela dobre in hrabre tovariše. Po neki hudi borbi je bila 1945 ujeta in odpeljana v celtske zapore. Od tam ni imela prilike, da bi pobegnila. Ostala je do konca vojne. Danes se rada spominja na partizanska leta in velikokrat kaj pove. Z bratom jo zelo rada poslušava.

Milena Breznikar (iz Tržiškega obveščevalca)

Sprednji del stena je tamle

»Ej, s kačo pa že ne bom pil!« Osvrčnil jo je s šibo, da bi jo prepodil. A kako se je zgodilo, ko je še tisti hip počila kačja lev, iz nje pa je vetala vila s prekrasnimi zlatimi lasmi, da si je moral drvar od bleščave zakriti oči. »Srečni človek, ki me nisi ubil!« je spregovorila vila. »Se srečnejši, ker nisi iz studenca smrti pil.« Vila je izginila, drvar pa je od-

šel k pastirjem in jim povedal, kaj je doživel. Od takrat noben pastir, ki pase ovce ob vnožju Ratitovca, nobeni ovcu ne obeši zvonca okrog vratu. Studenec pod Ratitovcem pa so domačini vzdeli ime — Studenec smrti. Pripovedujejo, da njegova voda še zdaj zastruplja in prinaša smrt nesrečnikom, ki jo razgreti pijejo.

DOKUMENTI! DOKUMENTI! DOKUMENTI!

CANKARJEVCI

Matijeva enota je začasno mejo prestopila pri polhograjski grmadi in se prav istega dne — 12. decembra — ko so Cankarjevci v Rovtah uničili nemško policijsko patruljo, ustavila v gozdu nad kmetom Presečnikom v vasi Ožbolt nad Poljansko dolino. Tu so se uredili in začeli iskati Cankarjev bataljon. Toda nihče ni poznal terena in zvezo je bilo treba šele vzpostaviti. Komandir Matija je za to delo odredil Cveta Novaka, ki se tega dogodka še prav dobro spominja:

»... Po Matijevem naročilu naj bi šel nasproti enoti, ki bi po našem moralu prišla iz Jelovice. A to je zame pomenil odhod v neznan. Do tedaj še nikoli nisem bil v Poljanski in onstran v Selški dolini. Toda nekdo je moral iti. Jezil sem se na to gorato ter zasneženo Gorenjsko in preklinjal, a ni nič zalego. Odpravil sem se na pot, prešel Poljansko dolino in se usmeril tja proti Gabrški gori in k Rovtam. Snega je bilo povsod dovolj. V to smer sem je ubral zaradi tega, ker sem med potjo od ljudi namreč zvedel, da so se tam nekje partizani udarili z Nemci. Kakšen pa je bil izid bitke, mi ni bilo znano. In ljudem, domačinom, tudi ne... Nadaljeval sem pot in prišel v bližino Rovt. Tu sem naletel na zanimivo najdbo. Pod goro, v strmem pogozdenem bregu, sem skoraj spotaknil v navzkriž razmetane, stare puške. Nisem in nisem si mogel predstavljati, kaj vse to pomeni. Čeprav neznan, sem se ustavil pri prvi kmetiji. Domači so že nekako morali uganiti, da sem pravi. Tako sem tam zvedel, da so partizani odšli proti Poljanski dolini. Tako mi je bilo jasno, da gredo proti Pasji Ravni, kajti tam bi se morali združiti. Naglo sem se obrnil in se še pred njimi vrnil v naše taborišče.

Tisto odvrženo orožje (ki so ga po akciji v Rovtah odvrgli Cankarjevci) smo šli pozneje iskat, kajti imeli smo vse več neoboroženih novincev. Vsi stari borci pa so imeli novo orožje, ki so ga dobili v Rovtah.

In potem smo se kmalu našli. Srečanje je bilo nadvse ganljivo. Tu sem prvič videl Zagarja in Gregorčiča, o katerih smo že dosti slišali. Kako prijetno smo se počutili, čeprav v popolnoma novem okolju! Bilo nas je precej, in to je vsem dajalo poguma. Pripovedovali so nam o uničenju Nemcev v Rovtah. Naši pogledi so na partizanskih ramah poželjivo tipali prve brzostrelke. Komaj smo verjeli svojim očem, tako imenitno je bilo. In potem še ostalo orožje in oprema...»

Ko je bataljon tako postal močna vojaška enota, se je na novo uredil. To je bilo nujno zaradi stalnega dotoka novincev. Bataljon je rasel, se krepil, a medtem ni miroval. Glas o gorenjskih partizanih je prodril med najširše sloje. Cankarjev bataljon je bil tedaj zgled drugim, a Nemci so napenjali vse sile, da bi sprožen val vstaje, ki so se je zdaj že zavedali, zaustavili.

V tem času nemški orožniki varujejo prihod novega gauleiterja dr. Reinerja. In prav tistega dne — 18. decembra 1941 — ko je imel v Kranju svoj »veliki« govor, je lahko prisostvoval pogrebu padlih Nemcev v Rovtah. Vendar je priznal, da v prihodnje še pričakujejo podobnih partizanskih akcij, kot je bila tista v Rovtah. Govoril je o ciljih komunizma in pred njim strašil ljudi. Njegov govor je bil takoj natisnjen na 80.000 letakih, ki so jih naglo razdelili med prebivalstvo.

Tedaj je bila njihova propaganda sploh povečana, okrepljena; vsak okraj je v ta namen dobil celo avtomobil, ki je vsak dan krožil in trosil po naseljih različna gesla, vse je bilo obrnjeno zoper partizanski boj.

Cankarjev bataljon pa je za uspeh v Rovtah in za ostale akcije v teh dneh od Glavnega poveljstva partizanskih čet Slovenije dobil zastavo, kar je pomenilo tedaj največje odlikovanje.

DOKUMENTI! DOKUMENTI! DOKUMENTI!

PORAŽENI

Nobeden ni odgovoril. Malce so tekli za njim. Slišal je Pochlerja, ki je, debel in neraden, sopej za njim. Potem so se plazili navzdol po sprednji strani hriba. Guehler in Pochler sta nosila menažke. Granate so padale druga za drugo. »V kritje!« je zašepetal Guehler in legel na tla. Za njim se je okorno zvrnil še Pochler. Posode so s pločevinastim zvokom treščile ob kamenje. Granate so tulle. Toda padale so nad njimi, skoraj točno na vrh grebena. Guehler je planil. »Naprej!« je dejal. »naglo, naglo!« Pochler je klečal in s posodo grebel naokrog po kamenju. »Marmelada.« je dejal. »Podčeljav se v marmelado!« je dejal Guehler in stekel navzdol. V dolino so spet padale granate. »Pochler!« je zavpil. »Pochler!« Zatem ga je slišal, kako sopiha za njim. »Ne morem tako naglo.« je dejal. Spet sta legla in prilezla do luknje. »Človek.« je dejal Grundmann, »kakšen trušč da delata!« »Dopolnitev.« je dejal Guehler. »Za Bejjerkeja in Filuscha?« »Morda.« je dejal Guehler. Pochler je drhte ležal zraven luknje. »Vaa marmelada je šla po zlu.« je dejal. »Guehler je z Gervinom in Schneiderjem zlezl druge luknje, ki je bila približno dvajset me-

trov oddaljena od njihove. Bila je globoka in ozka. Prekrili so jo s pragovi. »Udobno se nastanite.« je dejal Guehler. »Da.« sta zašepetala in zlezla v luknjo. VIII. Guehler in Grundmann sta ležala pred svojo luknjo. Na pragove sta položila strojnico, ročne granate in Grundmannovo brzostrelko, kajti v luknji je bilo premalo prostora. Pochler je zlezal v luknjo, si potegnili odejo čez glave in zaspal. Slišala sta, kako je smrčal. »Tale se boji.« je dejal Grundmann. »Slišalčar iz Berlina.« »Za tu zgoraj je malec predebel.« »In niti mlad ni več.« je dejal Guehler. Spet sta umolknila. Zgoraj na pobočju sta aližala žvenket lopat. Nenadoma so čez hrib priletele zelene iskre, ena tik druge. Nasproti so jim zletele rdeče. Strelji so odmevali od skalovja močneje kakor podnevi. »Streljajo s svetlečimi naboji.« je dejal Grundmann. Rdeče in zelene iskre so letele vedno gosteje. Nad hribi so bile videti, kakor svetlobni loki. »Spet se je pričelo.« je dejal Guehler. Neenakomerno rezgetanje strojnice se je prelivalo s počasnim šklepetanjem ameriških brzostrelk. V temi je bilo bitko slišati tako blizu, kakor da se odvijajo tik zraven njih. Slišali so vsak šum. »Hands up!« je nekdo zavpil. »SISIS?« je dejal Grundmann. Z druge strani so se zaslišali posamezni, rezki kriki. »Bojničarji!« je vpil nekdo. »Tukaj, tukaj!« je spet vpil nekdo drug. Kričanja je bilo vedno več. Glasovi so bili rezki — včasih so zamrlj in postal spet močnejši. »Človek.« je dejal Guehler, »kar znorel bi.« Rdeče in zelene kroščice so frfotale pod krvavorumenim mesecem.

»Kakor ognjemet v Luna-parku.« je dejal Grundmann. Guehler je sedel na kamnu in gledal na drugo stran. Kričev je bilo vedno več. Ranjenci so kričali na pomoč, umirajoči pa stekali. Spoznaval je klice in jih razporejal. »Tale.« je pomislil, »tale je na koncu.« Zamišljal se je, kako sedi in razbira krike, ter premišljeval: »Nobenega žustva nimamo več, mrtvi smo, še preden umremo.« Slišal je, kako je nekaj prižvižgalo mimo njegove ušesa. »Kaj je to?« »Od nekega streljajo na naju.« je dejal Grundmann. »Umakniva se.« je dejal Guehler. Splazila sta se v luknjo, skrčila nogo, da bo dovolj prostora, in se nastonila na steno. »Povprek streljajo — z one strani. Kdo bi si to mislil?« Streljanje na drugi strani je počasi pojenjavalo. »Nekdo mora ostati zunaj.« je dejal Grundmann. »Da.« je dejal Guehler, »jaz pojdem ven.« Zlezal je iz luknje. Streljanje na nasprotnem hribu je palagoma utihnilo. Ostali so samo kriki. Potem so se ti utihnil. Preostal je le nekdo, ki je še dalje klicel na pomoč. — Njegovi kriki so medli enolično nočno tišino. »Bojničarji!« je klicel sprva, potem pa: »Pomagajte mi!«, in končno: »Mati, mati!« Guehler je sedel pred luknjo in premišljeval: »Kje neki je sedaj njegova mati; mater vendar ni več.« »Mati!« je bilo slišati z one strani in skalo je vravalo odmeve. »Izkusavčič!« je pomislil Guehler.

Legel je na hrbet in zaprl oči. »Spati.« je pomislil, »spati.« »Pomagaj, mati!« je odmevalo z one strani. »Naj preneha vpiti.« je premišljeval Guehler, »naj vendar še preneha vpiti.« Občutil je, kako ga prevzema spanec. »Mati.« je pomislil Guehler, potem je zaspal. Zbudili so ga koraki na pebačju. Po skalovju se je skotalilo nekaj kamnov. Blizala se je senca. Planil je pokonci in pograbil brzostrelko. »Jaz sem, Bejjerke.« »Bejjerke.« je zašepetal Guehler. »Da.« je dejal Bejjerke. »Od kod si se vzpel?« »Tamle.« je dejal Bejjerke, »z one strani.« »In kje so ostali?« »Ni jih.« je dejal Bejjerke. »Kaj pomeni to?« »Ne vem.« je odvrnil Bejjerke. Z one strani je bilo skozi temo še vedno slišati kričanje. Bejjerke je sedel na kamenje. »Pa Filusch?« je vprašal Guehler. »Da, Filusch.« je dejal Bejjerke. Ta trenutek je umolknil, poslušal in dejal: »Tale na drugi strani je nor.« »Cemu ga ne odnesejo?« »Bojničarjev ni.« »Pa ostali?« »Nobeden se ne upa več tja.« je dejal Bejjerke. »Da.« je dejal zatem, »Filusch, Filusch je na oni strani.« »Kje, na oni strani?« »Pri Američanah.« »Kako, pri Američanah?« je dejal Guehler. Bejjerke je za trenutek umolknil.

